

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

РОГАТИНСЬКИЙ АГРАРНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Рогатинського
аграрного фахового коледжу

_____ Ігор ТРИНІВ

«28» жовтня 2020 р.

КОНЦЕПЦІЯ

**превентивного виховання студентів та учнів
Рогатинського аграрного фахового коледжу**

м. Рогатин

2020р

1. Обґрунтування актуальності проблеми

Проблема превентивності завжди була і є пріоритетною в системі психолого-педагогічних, медичних, правових, соціологічних досліджень у різних країнах світу. В Україні ця проблема набуває особливої гостроти, оскільки молодь формується в складних соціокультурних умовах економічних і політичних суперечностей, неврівноваженості соціальних процесів, криміногенності суспільства.

Спостерігається тенденція до загострення соціально-економічних, психолого-педагогічних та медико-біологічних факторів, які детермінують деструктивну поведінку неповнолітніх. Зростає чисельність дітей та підлітків з порушенням норм поведінки та тих, які відносяться до "групи ризику" і долучаються до раннього алкоголізму, наркоманії, проституції, збільшується питома вага протиправної, агресивної та аутоагресивної поведінки підлітків під впливом алкогольного та наркотичного сп'яніння.

Вивчення сучасної виховної ситуації вказує на неблагополуччя у світі дитинства. Наразі в дитячому, підлітковому середовищі спостерігається нехтування правовими, моральними, соціальними нормами, спад інтересу до навчання і суспільно корисної праці. Особистість сучасної молоді вирізняє не лише прогресуюча відчуженість, підвищена тривожність, духовна спустошеність, цинізм, жорстокість, прояви різних форм насильства та агресії, грубе ставлення до дорослих, низький рівень емоційної прихильності до членів родин, невідвідування навчальних занять, відчуження від шкільного середовища, злочини, скоєні неповнолітніми, а й відбувається інституалізація девіантної поведінки.

Девіантна поведінка дітей і молоді торкається усіх сфер соціального функціонування і проявляється у насильстві та агресії, негативному ставленні до оточення, нездатністю прогнозувати результати своєї поведінки, низькими комунікативними навичками.

Не можна закривати очі на ріст бездоглядності, бродягуванні,

наркоманії, злочинності і проституції серед неповнолітніх, явища соціальної дезадаптації підлітків, збільшення числа дітей з девіантною поведінкою.

Про складність ситуації свідчить також погіршення стану здоров'я сучасних дітей і молоді.

Особливе занепокоєння викликає поширення у підлітковому і молодіжному середовищі наркоманії та алкоголізму. небезпека полягає в тому, що вживання алкоголю і наркотиків стає певною цінністю сучасної молодіжної субкультури, перетворюється в атрибут способу життя.

Деструктивно впливає на життя підлітків залежність від азартних ігор, комп'ютера та Інтернету.

Концепція превентивного виховання побудована на відмові від методологічної ортодоксальності й переході до новітніх гуманістичних психолого-педагогічних технологій, спрямованих на допомогу особистості у вирішенні нею як індивідуальних, так і колективних проблем на основі соціально значущої системи цінностей.

З огляду на вищезазначене, можемо констатувати, що превентивне виховання набуває сьогодні особливої значущості й виникає гостра потреба у переосмисленні його концептуальних засад та визначенні стратегічних дороговказів його розвитку в системі освіти України.

Мета Концепції полягає у:

- ✓ визначенні сучасних теоретичних засад превентивного виховання (мети, завдань, підходів, принципів, основних напрямів, змісту, технологій);
- ✓ створенні організаційних, науково-методичних, кадрових, інформаційних, ресурсних умов, які забезпечують інтеграцію превентивної діяльності, сприяють виробленню відповідної політики, підвищенню соціального статусу превентивного виховання у коледжі.

Завданнями Концепції є:

- ✓ зміцнити й розвинути виховні функції коледжу;
- ✓ підвищити статус превентивного виховання;
- ✓ актуалізувати важливість розвитку виховної системи коледжу;
- ✓ створити систему моніторингу превентивного виховання;

- ✓ розширити склад суб'єктів превентивного виховання, посилити координацію їх дій і впливів.

2. Сутність, мета і завдання превентивного виховання

«Превентивний» – в перекладі з латинської (praevenitivus) означає запобіжний. Превентивне виховання – це комплексний цілеспрямований вплив на особистість у процесі її активної динамічної взаємодії із соціальними інституціями, спрямованої на фізичний, психічний, духовний, соціальний розвиток особистості, вироблення в неї імунітету до негативних впливів соціального оточення, профілактику і корекцію асоціальних проявів у поведінці дітей та молоді, на їх допомогу і захист. Це цілеспрямована система економічного, правового, психолого-педагогічного, соціально-медичного, освітнього, інформаційно-освітнього та організаційного змісту, спрямована на формування позитивних соціальних установок, запобігання вживанню психоактивних речовин, відвернення суїцидів та формування навичок безпечних статевих стосунків. Воно є пріоритетним напрямом діяльності держави, всіх виховних інституцій і здійснюється в інтересах дитини і молодої людини, суспільства.

Превентивна діяльність є самостійним спеціалізованим педагогічним процесом, має свою мету, принципи, зміст, форми і методи та використовує елементи правоохоронної, правової, медико-оздоровчої роботи.

Мета превентивного виховання полягає у досягненні сталої відповідальної поведінки, сформованості імунітету до негативних впливів соціального оточення, у розвитку почуття соціальної відповідальності підлітків за свою поведінку, сприяє не лише усвідомленню своїх прав, а й обов'язків.

Всі превентивні заходи, які складають систему роботи коледжу поділяються на три типи:

1. Первинна соціальна превенція спрямована на збереження і розвиток умов, що сприяють здоров'ю, збереженню життя молодої людини, на

попередження несприятливого впливу на підлітка.

2. Вторинна – якомога раніше виявлення негативних змін у поведінці підлітка з метою попередження їх подальшого розвитку.

3. Третинна або цілеспрямована превенція включає сукупність заходів, спрямованих на попередження переходу відхилень у поведінці підлітка в більш важку стадію.

Основні завдання превентивного виховання студентської молоді:

- ✓ створити умови для формування позитивних якостей особистості в процесі різноманітних видів трудової, навчальної, позанавчальної й іншої діяльності, що сприяють інтелектуальному, морально-етичному, естетичному розвитку, виробленню стійкості до негативних впливів середовища;
- ✓ забезпечити соціально-психологічну, педагогічно зорієнтовану діяльність на запобігання залучення молоді до негативних ситуацій;
- ✓ надавати комплексну психолого-педагогічну та організувати медико-соціальну допомогу тим молодим особистостям, які її потребують;
- ✓ забезпечити адекватну соціальну реабілітацію молоді, які вчинили протиправні дії або зловживають психоактивними речовинами;
- ✓ стимулювати студентську молодь до здорового способу життя і позитивної соціальної орієнтації, сприяти розвитку здоров'я, збережувального навчально-виховного процесу, навчанню з раннього віку навичкам відповідальності за власне життя і здоров'я;
- ✓ сприяти виробленню інтегрованих міждисциплінарних підходів при
- ✓ підготовці спеціалістів (педагогів, психологів, медиків, соціологів, юристів, соціальних працівників), батьків та ін. до превентивної роботи з молоддю;
- ✓ об'єднанню зусиль різних суб'єктів превентивної роботи.

Ключові елементи превентивного виховання в освітньому

середовищі містять:

- ✓ просвіту та інформування молоді у сфері прав дитини, здорового способу життя, ВІЛ/СНІДу, інфекцій, що передаються статевим шляхом (ПСС), репродуктивного здоров'я, відповідального батьківства;
- ✓ розвиток особистісних ресурсів, життєвої компетентності, вироблення адаптивної стратегії поведінки;
- ✓ формування здорової статевої ролі та сімейної ідентифікацій.

3. Функції превентивного виховання

Виділяють наступні функції превентивного виховання:

- ✓ діагностично-прогностична функція, що полягає в аналітичній роботі зі з'ясування причин і умов відхилень у поведінці молоді; у передбаченні тенденцій їх розвитку; у виявленні шляхів і способів превентивного втручання в соціальну ситуацію розвитку особистості;
- ✓ корекційно-реабілітаційна функція, що ставить за мету узгодження виховного процесу з реальними умовами соціалізації підлітка і пов'язана з втручанням у негативну ситуацію її розвитку на рівні знань, емоцій, поведінки, використання оптимальної корекційної допомоги, перевиховання та подолання негативних проявів у поведінці, налагодження стосунків для позитивного способу життя;
- ✓ освітньо-консультативна функція передбачає використання сучасних технологій надання оптимальної освітньої, консультативної інформації; попередження і нейтралізацію надмірної інформації про види і форми негативних явищ;
- ✓ організаційно-методична функція ставить за мету опрацювання і реалізацію міжгалузевих науково-дослідних проектів з проблем превентивного виховання; дослідження соціально-педагогічних та медико-біологічних факторів розвитку схильності неповнолітніх до негативної поведінки та розробку заходів щодо її профілактики;
- ✓ інтегративно-просвітницька функція передбачає збір, обмін, аналіз, адаптацію, узагальнення та впровадження вітчизняного й зарубіжного досвіду превентивного виховання, інтеграцію у світовий превентивний процес в роботі з дітьми і молоддю.

4. Суб'єкти превентивного виховання:

- ✓ студенти вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації;
- ✓ молодь, яка перебуває на обліку в правоохоронних чи наркологічних установах;
- ✓ молодь, соціалізація якої відбувається під впливом негативних явищ («групи ризику»);
- ✓ неповнолітні, які перебувають у закладах соціальної реабілітації, у місцях позбавлення волі або повернулися з них;
- ✓ діти і молодь, які не мають умов сімейного виховання й опіки (сироти); з алкоголенаркозалежних родин; батьки яких перебувають у місцях позбавлення волі;
- ✓ молоді сім'ї, які потребують консультативної допомоги з проблем

- ✓ виховання дітей;
- ✓ сім'ї, які мають дітей з негативними проявами у поведінці, чи наркозалежних з протиправними вчинками;
- ✓ педагогічні та науково-педагогічні колективи навчальних закладів (дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних, вищих);
- ✓ працівники служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для молоді, кримінальної поліції й інших правоохоронних служб, органів, медичних закладів;
- ✓ працівники засобів масової інформації;
- ✓ трудові колективи, громадські, благодійні релігійні організації.

Превентивне виховання молоді здійснюється на трьох рівнях:

- а) раннє, або первинне, превентивне виховання (соціально-педагогічна профілактика),
- б) вторинне превентивне виховання (превентивна допомога і корекція),
- в) третинне превентивне виховання (адаптація, реабілітація і ресоціалізація).

Соціально-педагогічна профілактика (первинна профілактика) - вид превентивної роботи, спрямований на здійснення освітньо-профілактичних заходів та інших педагогічних моделей впливу на особистість з метою попередження різних видів небезпечної поведінки на ранніх стадіях відхилень. Вона ґрунтується на позитивній педагогічній діяльності, мета якої - своєчасне виявлення та виправлення несприятливих інформаційних, педагогічних, психологічних, організаційних та інших факторів, що зумовлюють відхилення у психологічному та соціальному розвитку дітей і молоді, у їхній поведінці, стані здоров'я. Соціально-педагогічна профілактика здійснюється за місцем проживання, навчання, оздоровлення та дозвілля дітей і молоді.

Превентивна допомога і корекція – вид психолого-педагогічної та медико-соціальної діяльності, що полягає у допомозі окремим суб'єктам – "групам ризику" (зменшення шкоди, спонукання до прояву самопомоги тощо). Це передбачає психолого-педагогічний та соціально-терапевтичний вплив на особистість, навчити, щоб вона сама допомагала собі, розв'язуючи

багаточисельні проблеми, що провокують деструктивну поведінку.

Адаптація, реабілітація та ресоціалізація полягає в реконструкції соціокультурного оточення для різних категорій дітей і молоді, допомозі в спілкуванні, працевлаштуванні та навчанні з метою відновлення втрачених соціальних зв'язків або адаптації в соціальній життєдіяльності.

6. Очікувані результати.

Створення в коледжі пропонованої оптимальної структурної системи превентивного виховання сприятиме:

- ✓ залученню освітніх, медичних, соціальних та правоохоронних закладів та установ до вирішення проблем попередження правопорушень і злочинності, координації зусиль суб'єктів превентивної діяльності;
- ✓ посиленню тенденції до зниження вживання наркотиків, алкоголю, тютюну, ВІЛ-інфікованості, формування у молодого покоління позитивної мотивації на здоровий спосіб життя;
- ✓ зміні установок і моделей поведінки молоді «груп ризику»;
- ✓ соціально-психологічній адаптації молоді, які мають життєві проблеми;
- ✓ збільшенню кількості волонтерів та осіб, які пройшли реабілітацію, для здійснення превентивної роботи.

7. Можливості колективу коледжу щодо реалізації концепції

Превентивне виховання посідає важливе місце в системі виховної роботи сучасної освіти. Воно включає в себе підготовчі та профілактичні дії педагогічного колективу, спрямовані на запобігання формування у студентів та учнів негативних звичок, рис характеру, проявам асоціальної поведінки та організацію належного догляду за діяльністю здобувачів освіти.

У превентивному вихованні студентсько-учнівської молоді важливим є залучення до виховного процесу батьків, громадських організацій, самоврядування; координація взаємодії навчального закладу, сім'ї та громадськості. Постійна співпраця з батьками, іншими суспільними виховними інститутами, забезпечує стійкість і стабільність навчально-виховного процесу, сприяє усуненню психолого-педагогічних порушень соціальної адаптації

неповнолітніх.

Робота педагогічного колективу навчального закладу у напрямі превентивного виховання полягає передусім у формуванні у студентів, учнів високих моральних якостей, які є головним чинником вибору способів поведінки.

Однак, як показує практика, формування в молоді позитивного чи негативного досвіду починається із сім'ї. Дослідження причин правопорушень неповнолітніх свідчить, що у 60-80% випадків механізм протиправної поведінки був "запущений" недоліками сімейного виховання.

Найбільш типовими помилками сімейного виховання є:

- ✓ дефіцит позитивного спілкування батьків з підлітками;
- ✓ відсутність у дорослих стійких власних моральних установок;
- ✓ організація життя в сім'ї не сприяє формуванню у дитини моральних звичок;
- ✓ батьки не знають і не розуміють внутрішнього світу своєї дитини;
- ✓ недобррозичливе, грубе ставлення дорослих до підлітка.

Так, умови сімейного виховання дитини відбиваються на всьому житті і служать відправним моментом формування особистості. Сім'я, з точки зору пред'явлених до неї вимог, повинна максимально забезпечувати адаптацію дітей до умов суспільного життя, а також підготувати ґрунт для прийняття дитиною соціальних норм, тобто вона перша включається у вирішення завдань соціалізації індивіда. Але проблема полягає в тому, що сучасна сім'я часто не бажає, не вміє чи неспроможна правильно виховувати дітей. Тому навчальний заклад, налагоджуючи контакт з сім'єю і постійну взаємодію, повинен допомогти у розв'язанні цієї проблеми.

Чи не найважливіша роль у превентивному вихованні студентської Молоді коледжу відводиться кураторам, психологам, соціальним педагогам. Так, куратор, класний керівник має змогу спостерігати за студентами, учнями схильними до правопорушень; залучати таких здобувачів освіти до різних видів діяльності (громадсько-корисної, спортивної, творчої, пізнавальної тощо); здійснювати контроль за організацією вільного часу таких

неповнолітніх; інформувати батьківську громадськість про дотримання студентам, норм поведінки чи їх порушення.

Куратори, класні керівники постійно спілкуючись зі своїми вихованцями, мають можливість не лише скласти точну психолого-педагогічну характеристику студентсько-учнівського колективу і окремих здобувачів освіти, але й запобігти негативним проявам у колективі, скоректувати мотиваціо-поведінкову сферу діяльності підлітків, налагодити доброзичливі, партнерські стосунки із вихованцями.

Психолог і соціальний педагог мають змогу популяризувати в молодіжному середовищі знання про негативний вплив на здоров'я людини алкоголізму, наркотиків, куріння, формувати в студентів, учнів потреби у здоровому способі життя; здійснювати просвітницьку роботу щодо запобігання правопорушень, проводити індивідуальні роботи з студентами, учнями схильними до девіантної поведінки; співпрацювати з інститутами, причетними до виховання підлітків з девіантною поведінкою.

В основу системного-комплексного підходу до здійснення виховного процесу в навчальному закладі покладено врахування вікових та індивідуальних особливостей підлітків. Знаючи дані особливості, можна підібрати той чи інший метод впливу на студента, учня та зрозуміти чим мотивувати його до адекватної, соціально прийнятної поведінки.

Також, для досягнення мети концепції превентивного виховання, важливо співпрацювати на всіх рівнях освітнього процесу.

8. Нормативно-правові документи

1. Загальна декларація прав людини. Декларація ООН від 10.12.1948 р.
2. Конвенція ООН про права дитини.
3. Декларація ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації.
4. Конституція України.
5. Кримінальний кодекс України.
6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів

України щодо протидії булінгу (цькування)» від 18 грудня 2018 року №2657 –VIII».

7. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» №2229 від 7 грудня 2017 року.

8. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII.

9. Закон України «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей».

10. Закон України від 05.03.2009 № 1065-VI "Про загальнодержавну програму "Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини" на період до 2016 року".

11. Закон України від 21.12.2010 № 2823-VI «Про внесення змін до Закону України "Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей».

12. Наказ Міністерства освіти та науки України від 29.10.2010 № 1023 "Щодо профілактики злочинності та правопорушень серед дітей, захисту їх прав на освіту".

13. Наказ МОН України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників з іншими органами та службами» від 02.10.2018 №1047.

14. Спільний наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 19.08.2014 №564/836/945/577 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення» - (форма повідомлення).

15. Наказ Президента України № 1163/2011 «Про питання щодо забезпечення реалізації прав дітей в Україні».

16. Розпорядження Кабінету Міністрів України 17.08.2011 N 777-р "Про

затвердження плану заходів з проведення у 2011 році Всеукраїнського тижня права".

17. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.09.2010 № 1911-р "Про схвалення концепції Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року".

18. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 № 1209 «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року».

19. Лист Міністерства освіти і науки України від 13.09.2010 № 1/9-623 "Щодо подолання злочинності серед неповнолітніх та організації профілактичної роботи".

20. Лист Міністерства освіти і науки України від 19.10.2010 1/9-838 "Про рекомендації Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення".

21. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 11.02.13 № 1/9-96 "Щодо профілактичної роботи з запобігання правопорушенням та злочинності серед дітей та учнівської молоді".

22. Лист Міністерства соціальної політики України від 29.12.2018 №27/0/2-19/57 «Про постанову Кабінету Міністрів України від 03.10.2018 №800» та методичні рекомендації щодо реалізації постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю» від 03.10.2018 №800 .

23. Лист МОН України від 07.08.2018 №1/9-486 «Про деякі питання організації в закладах освіти виховної роботи щодо безпеки й благополуччя дитини у 2018/2019 навчальному році».

24. Лист МОН України від 06.06.2013 № 1/9-413 «Про впровадження факультативних курсів працівниками психологічної служби системи освіти».

25. Лист МОН України від 29.01.2019 № 1/9-881 «Рекомендації для закладів освіти щодо застосування норм Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькування)» від 18 грудня 2018 року №2637 –VIII» (управлінський та просвітницький підхід).

26. Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статті затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 №658(п.39-41).